

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÅSTERÅS**

Förskolepedagogers relationsskapande med barn

En kvalitativ studie om förskolepedagogers perspektiv kring hur relationsskapandet sker tillsammans med barnet i förskolan.

ZAMZAM SHEIKH ABDI & ROSHNA MUSTAFA MOHAMED

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Självständigt arbete – förskolepedagogiskt område
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Ester Catucci
Examinator: Kamran Namdar
Termin: 7
År :2021

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation
Termin: HT

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE
Kurskod: PEA098 15 hp
År: 2021

SAMMANFATTNING

Författarens namn: Zamzam Sheikh Abdi och Roshna Mustafa Mohamed

Förskolepedagogers relationsskapande med barn

-En kvalitativ studie om förskolepedagogers perspektiv kring hur relationsskapande sker tillsammans med barn i förskolan

Preschool teachers' relationship building with children

-A qualitative study of preschool teachers' perspective on how relationship building takes place together with children in preschool

Årtal 2021

Antal sidor: 36

Syftet med studien var att skapa en förståelse för hur relationsskapande sker med barn inom förskolan, ur förskolepedagogers perspektiv. Studien är kvalitativ och genomfördes genom semistrukturerade intervjuer. Analysen gjordes med utgångspunkt i det relationella perspektivet vars fokus är relationer, centrala för det pedagogiska arbetet i förskolan. Forskning påvisar att samspel och samvaro utgör två essentiella grundstenar i relationsbyggandet mellan förskolepedagoger och barn samt att förskolepedagogens roll i barnets sociala, emotionella och kognitiva utveckling är vital. Resultatet visar att samtliga förskolepedagoger är medvetna om vikten av att skapa goda relationer, vilket uppnås genom en ökad respekt för barnets trygghetszon såväl som att vara nära, lyhörd samt härvarande. Slutsatsen av studien belyser att relationsskapandet påbörjas vid inskolningen. En medvetenhet om detta föreligger hos samtliga förskolepedagoger som tar hjälp av vårdnadshavare för att bättre känna till barnet i fråga.

Nyckelord: Anknytning, närvarande pedagog, relationskapande, trygghet.

Förord

Vi vill rikta ett varmt och innerligt tack till de förskolepedagoger som har medverkat till att göra denna studie möjlig. Tack vare er vilja att besvara våra frågor och dela med er av era kloka tankar, kunskap och erfarenhet så har vi kunnat belysa de möjligheterna och utmaningarna i ert värdefulla arbete för hur relationsskapande sker tillsammans med barn i förskolan.

Vi vill också tacka vår handledare Ester Catucci som hjälpte oss i den inledande fasen, du har gett oss konstruktiv kritik som bidragit till att utveckla våra tankar och fört vårt skrivande framåt. Tack även till Kamran Namdar som väglett oss under den sista tiden och hjälpt oss ro arbetet i land.

Vi vill även ge ett stort tack till alla som funnits där, hejat på oss samt stöttat oss under utbildningens gång.

Slutligen vill vi ge en varm och hjärtlig kram till våra familjer som haft förståelse, tålamods och som stöttat oss under vår studietid.

Zamzam Sheikh Abdi & Roshna Mustafa Mohamed

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
1.2 Uppsatsens disposition	2
2. Bakgrund	2
2.1 Styrdokument	2
2.2 Teoretiskt Perspektiv	3
2.2.1 Det relationella perspektivet	3
2.2.2 Relationernas emotionella, sociala och kognitiva stöd	4
2.2.3 Sam-varo och sam-verkan	5
2.3 Tidigare forskning	5
2.3.1 Litteraturöversikt	5
2.3.2 Närvarande pedagog	5
2.3.3 Förtroendefulla relationer	7
2.3.4 Trygghet och tillit	7
2.3.5 Relationskompetens	8
2.3.6 Mötet i relationen	9
3.1 Metodval	10
3.2 Urval	10
3.3 Genomförande	11
3.4 Databearbetning och analys	12
3.5 Trovärdighet	12
3.6 Etiska aspekter	12
4.1 Vilka möjligheter lyfter förskolepedagoger fram som betydelsefulla	13
4.1.1 tillit och förståelse för varandra	13
4.1.2 respektera barnets trygghetszon	15
4.2 Vilka utmaningar lyfter förskolepedagoger fram i arbetet med att skapa relationer	16
4.2.1 Relationen ur ett lärarperspektiv	16
4.2.2 Anknytning ur ett barnperspektiv	17
5.1 Förskolepedagogers syn på relationsskapande	18
5.1 Relationsskapande ur ett barnperspektiv	21
6. Diskussion	22
6.1 Metoddiskussion	22
6.2 Resultatdiskussion	24
6.3 Slutsats	26
6.4 Studiens relevans för förskolläraryrket	27
6.5 Förslag till fortsatta studier	27

7. Referenslista	28
Bilaga 1	30
Bilaga 2	31

1. INLEDNING

När barn börjar förskolan får de för första gången möjlighet att utforska sin sociala omvärld och på egen hand skapa relationer utan familjens stöd. Förskolan är en social plats där goda relationer utgör en viktig grund mellan förskolepedagoger¹ och barn. Dagens forskning visar att ansvaret kring tryggheten som skapas utifrån relationsarbetet åligger förskolepedagogen, i syfte att vidare främja barns utveckling och lärande (Hartz, Williford, & Koomen, 2017). Barns vardag tillbringas i förskolan, vilket gör att barn och förskolepedagoger utgör en viktig del av varandras sociala tillvaro. Genom samspel kan barn skapa förtroendefulla relationer med omvärlden och samtidigt utveckla en social kompetens som låter dem dra nytta av förskolepedagogens kunskaper och erfarenheter (Öhman, 2019). Det framgår i styrdokument att barn ska få möta vuxna som uppmärksammar dem och ser varje barns unika möjligheter till samspel med vuxna. Därutöver framgår det även i styrdokument att förskolepedagoger ska ge varje barn goda förutsättningar att bygga upp förtroendefulla relationer (Skolverket, 2018, s. 15). Alla barn är olika, därför bör förskolan se till att erbjuda dessa en trygg miljö för möjlighet att utvecklas i egen takt.

I vår tidigare studie visas det att samtliga förskolepedagoger riktar ett stort fokus mot att arbeta på ett reflekterande sätt samt att trygga och goda relationer är en grundförutsättning för att främja barns utveckling och lärande; samtidigt som förskolepedagogernas ansvar även beskrivs i förskolans nationella mål. Persson (2011) framhäver vikten av att arbeta utifrån en relationell pedagogik. Utmaningen med förskolans uppdrag är att möta barnens varierande olika förutsättningar och behov på ett jämlikt sätt såsom det är beskrivet i förskolans läroplan (Skolverket, 2018).

Engdahl & Ärlemalm-Hagser (2015) beskriver att ett barns personlighet utformas i samspelet mellan emotionell, social och kognitiv utveckling i en samordnad process där de tidigaste åren i utbildningen är särskilt betydelsefulla. Vidare beskrivs att en känslomässig atmosfär som utmärks av ömsesidighet, värme, kommunikation och tillit bäst gynnar barns lärande och utveckling (Engdahl & Ärlemalm-Hagser 2015, s. 130). Barn föds med förmågan att läsa av intentioner, det som kallas för samvarokompetens, vilket kan utvecklas med hjälp av en intersubjektiv struktur som bidrar till nya sammanflätade erfarenheter. Människor är beroende av varandra och vår personlighet kan utvecklas i interaktionen med andra, på samma sätt som att vi är beroende av närvarande och engagerade människor att anknyta till (Engdahl & Ärlemalm-Hagser 2015, s. 130). Vi vill med denna studie bidra till en fördjupad kunskap och beskriva förskolepedagogers perspektiv kring hur relationsskapande sker tillsammans med barn i förskolan.

¹ Begreppet förskolepedagoger omfattar såväl förskollärare som barnskötare.

1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med denna studie är att utveckla en fördjupad kunskap och skildra förskolepedagogers perspektiv kring hur relationsskapande sker tillsammans med barn i förskolan. För att uppnå detta syfte har vi utgått från dessa frågeställningar:

- Vilka möjligheter lyfter förskolepedagogerna fram som betydelsefulla i arbetet med relationsskapande?
- Vilka utmaningar lyfter förskolepedagoger fram i arbetet med relationsskapande?

1.2 UPPSATSENS DISPOSITION

I *bakgrundsavsnittet* redogörs det för tidigare forskning samt relevant litteratur som är tillämpliga för studien. Även en beskrivning av det valda teoretiska perspektivet, som ligger till grund för arbetet, kommer att redogöras.

I avsnittet *metod* ges dels en beskrivning av vald metod och undersökningens genomförande, dels tillvägagångssättet kring datainsamlingen.

I *resultatavsnittet* presenteras studiens resultat av datainsamlingen under fyra olika kategorier: 1) *Goda relationer* 2) *Närvaro och lyhördhet* 3) *Pedagogens bemötande i relationen* 4) *Anknytning och förtroende*.

I avsnittet *analys* analyseras datainsamlingen utifrån det relationella perspektivet och forskning.

I det avslutande avsnittet *diskussion* presenteras metoddiskussion, resultatdiskussion och slutsats, vi ger även förslag kring fortsatt forskning inom ämnet.

2. BAKGRUND

I detta avsnitt tas studiens teoretiska perspektiv upp samt hur relationell pedagogik tolkas i förskolan. Vi redogör även för relevant, tidigare, forskning med det relationella perspektivet som utgångspunkt. Vi kommer att utgå ifrån olika teman som vi finner är relevanta för vår studie; såsom: *närvarande pedagog, förtroendefulla relationer, trygghet och tillit, relationskompetens, mötet i relationen*.

2.1 STYRDOKUMENT

I följande avsnitt presenteras delar från förskolans styrdokument som är relevanta för vårt syfte med studien.

I den reviderade läroplanen för förskolan beskrivs de uppdrag, mål och riktlinjer som utbildningen ska följa. Enligt uppdraget ska förskolan lägga grunden för ett livslångt lärande och enligt läroplanen ska alla barn i förskolan erbjudas en utbildning som är trygg, trivsamt och lärorik (Skolverket, 2018, s. 18). Arbetslaget ansvarar för att visa förståelse och samspela med barnen samt utveckla en tillitsfull relation med

vårdnadshavarna. I förskolan ska varje barn få stöttning i att utveckla sin sociala kompetens. Läroplanen framhåller vikten av att erbjuda barn en trygg omsorg och att deras erfarenheter, behov och intressen tas tillvara (Skolverket, 2018, s. 10). Samspelet i barngruppen beskrivs som en betydelsefull del för barnen att utveckla och lära. Vidare framhåller läroplanen att förskolepedagoger ska uppmärksamma samspelets möjligheter för det enskilda barnet, i barngruppen samt mellan vuxna och barn. Därutöver står det i läroplanen att förskolepedagogerna bör stödja barnen i sin sociala, emotionella och kognitiva utveckling, samt ge barnen goda möjligheter till att bygga upp tillitsfulla relationer och att få en trygghetskänsla i gruppen. Det står även i läroplanen: "För att skapa bästa möjliga förutsättningar för att barnen ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt ska förskolan samarbeta på ett nära och förtroendefullt sätt med hemmen" (Skolverket, 2018, s. 17). Vidare framkommer det i läroplanen vikten av att utveckla en tillitsfull relation med vårdnadshavare samt att skapa förutsättningar till inflytande av vårdnadshavare och barn.

2.2 TEORETISKT PERSPEKTIV

I detta avsnitt presenteras det valda teoretiska perspektivet som utgör grunden för vår studie. Fokuset inom det relationella perspektivet är relationer som är centrala för det pedagogiska arbetet i förskolan. Därmed hittar vi tillämpliga begrepp som är relevanta att användas utifrån detta teoretiska perspektiv för att sedan analysera hur relationsskapande sker mellan förskolepedagoger och barn i förskolan. Aspelin och Persson (2011) har i sin teori inriktat sig på relationerna mellan pedagog och barn. Där beskrivs relationen som central och den ses som betydelsefull i arbetet med relationsskapande. De centrala begreppen relevanta för detta arbete är: *Sam-varo och Sam-verkan, relationernas emotionella, sociala och kognitiva stöd.*

2.2.1 DET RELATIONELLA PERSPEKTIVET

Det relationella perspektivet utgör såväl grunden som den teoretiska utgångspunkten för detta arbete. Enligt Frelin (2012) lyfts det fram, i det relationella perspektivet, kvalitet i relationer. Det innebär, enligt Frelin (2012), att en utgångspunkt görs från individens önskan att mötas i meningsfulla interaktioner som både etablerar och utvecklar relationen, i och med detta.

Aspelin och Persson (2011) beskriver att ansvaret över relationens fungerande med barnen åligger pedagogerna, tillsammans med ansvaret över barns deltagande i relationsskapandet så att en ömsesidig relation bibehålls mellan parterna. Författarna fortsätter med hur relationell pedagogik omfattar ett teoretiskt perspektiv där relationen är mittpunkten och kärnan i relationerna, som bör betraktas som betydelsefull i arbetet med relationsskapande. Enligt Öhman (2006) läggs vikten i det relationella perspektivet på att prioritera lärandet hos barnet med hjälp av att pedagogen och barnet skapar en god relation. Författaren förklarar sedan att pedagogens yrkeskunskaper, i arbetet med det relationella perspektivet, vara viktiga på så sätt att pedagogen både ska arbeta utifrån de nationella målen och parallellt tillgodose barnens olika intressen, behov och enskilda utveckling.

Persson (2019) skriver att samspelet och samverkan som sker i relationen, mellan olika individer, är essentiella för det relationella perspektivet. Genom att titta närmare på hur den pedagogiska miljön påverkar barn kan miljön förändras på så vis att den främjar barnets förutsättningar och lärande. Utifrån ett relationellt perspektiv menar Persson (2019) att problemen som uppstår i det sociala samspelet barn befinner sig i, återfinns i den pedagogiska miljön – och det ansvaret ska i sin tur inte läggas på barnet utan i miljön som är ursprunget till problemet. Enligt Aspelin och Persson (2011) bär pedagogen ett stort ansvar i att hjälpa barn i deras sociala utveckling, där de kan skapa relationer med andra.

Öhman (2006) förklarar att det professionella relationsskapandet som sker mellan en pedagog och ett barn inkluderar pedagogens förhållningssätt till barnen. Öhman (2006) förklarar vidare att samspelet i relationen får barn att känna delaktighet och närhet, vilket innebär att de känner sig sedda och bekräftade. Författaren fortsätter med att relationsskapandet även omfattar hur pedagogen stödjer och vägleder barn i relationsskapandet med andra människor. Frelin (2012) utpekar viktiga grundläggande delar som en lyhörd pedagog kan bygga på i relationsarbetet med barn; dessa kompetenser kännetecknas av omsorg, respekt och förtroende. En pedagog som är engagerad i sitt arbete och har en trygg yrkesroll kan se möjligheter som finns i verksamheten och hur verksamheten kan utvecklas i syfte att stödja barnen. I hänvisning till Hall skriver Dahlbeck och Westlund (2019) att en närvarande pedagog är en pedagog som präglas av lyhördhet, nyfikenhet, fantasifullhet, rättvisa, humorflexibilitet, med flera. Den närvarande pedagogen är även en god lyssnare, menar författarna, och kan därmed skapa en atmosfär fylld med goda möten samt ömsesidig respekt, där både barn och deras föräldrar kan känna sig trygga.

Enligt Aspelin (2016) krävs det att läraren besitter olika kompetenser, för att kunna skapa en relation i förskolan, såsom att kunna visa och uttrycka respekt, förtroende och omsorg. Författaren hävdar att relationen mellan lärare och barn är A och O samt att grunden till relationen är ömsesidig dialog, respekt, delaktighet, förtroende och förståelse. Pedagogen bör ytterligare också vara lyhörd i sitt förhållningssätt mot det enskilda barnet och tillgodose dess behov. För att skapa en god relation med barn menar författaren att pedagogen behöver visa engagemang för barnets intresse, vilket i sin tur kan stärka barns sociala lärande och kunskapsutveckling.

2.2.2 RELATIONERNAS EMOTIONELLA, SOCIALA OCH KOGNITIVA STÖD

Persson (2019) delar upp de pedagogiska relationerna i tre olika delar beroende på vilket sorts stöd pedagogen kan erbjuda barn i de olika situationerna de befinner sig i. Dessa former av stöd är antingen emotionella, sociala eller kognitiva. Det emotionella stödet innebär att pedagogen bekräftar och visar barnet att hen förstår vad barnet känner, förslagsvis genom att vara lyhörd och visa närhet. Socialt stöd går ut på att pedagogen ser sig själv som en medupptäckare med barnet, där ett ömsesidigt lärande och ömsesidig interaktion tillsammans med barnet är centrala. Pedagogen bör, här, visa barnet att denne inte är ensam. Det sista stödet är det kognitiva där pedagogen förmedlar ett budskap om att hen förstår vad barnet vill göra och finns där

som stöd för att hjälpa barnet att använda sina resurser. Författaren förklarar att pedagogen inte ska utgå från ett enskilt stöd, utan alla delar av de emotionella, sociala och kognitiva stöden sammanflätas i möten utifrån barnets och pedagogens tolkning. Här menar författaren att pedagogen ska sträva efter att möta barnet där denne just är och ge barnet stöd utifrån de ovannämnda olika formerna av stöd så att dessa vinner förutsättningarna till att våga testa – och till slut bemästra det de själva vill.

2.2.3 SAM-VARO OCH SAM-VERKAN

Aspelin och Persson (2011) beskriver två grundläggande aspekter av relationsbegreppet. Första aspekten förklaras vara *sam-verkan*, som handlar om en social process där två eller flera individer samordnar sina handlingar på ett produktivt sätt. Denna process hänvisar till sociala överenskommelser, till exempel gemensamma regler; en gemensam målmedveten handling som är meningsfull för själva relationen, etableras och samordnas. Den andra aspekten förklaras vara *sam-varo*, det vill säga när två eller flera individer samspelar och samordnar sina personliga upplevelser i mötet med omgivningen på ett genuint sätt.

2.3 TIDIGARE FORSKNING

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning med tematisering enligt följande: *Närvarande pedagog, förtroendefulla relationer, trygghet och tillit, relationskompetens samt mötet i relationen.*

2.3.1 LITTERATURÖVERSIKT

Studien grundar sig på det relationella perspektivet, refereegranskade vetenskapliga artiklar och doktorsavhandlingar. Vetenskapliga artiklar och doktorsavhandlingar söktes med hjälp av tre databaser (ERIC, DIVA och SWEPUB). Vi fick även hjälp av högskolebibliotekarien med artikelsökningen.

Vi har använt oss av några svenska sökord och dessa är: *Relation* förskol**, *barndom**, *barn förskol**, *trygghet* förskol**, *pedagog* förskol**, *anknytning* förskol**, *“möten mellan förskolbarn och pedagog”*, *relationsskapande* förskol** och *förtroende*.

I den internationella databasen har vi haft sökinställningarna: *Preschool och Kindergarten* och sedan använde vi oss av följande sökord: *teacher* AND preschool child**, *safety AND connection, present**, *relational practices "teacher AND student relationship"*, *“encounters between preschool children AND their teachers”*.

2.3.2 NÄRVARANDE PEDAGOG

Nordström-Lytz (2013) skrev en avhandling där begreppet närvaro analyserades som en dimension av den relationella pedagogiken. I avhandlingen undersöker Nordström-Litz om mötet mellan pedagog och barn, utifrån den relationella pedagogiken och det dialogfilosofiska perspektivet av Martin Buber. Nordström-Lytz beskriver att relationell pedagogik och närvaro är två begrepp som står varandra nära och framställer begreppet närvaro genom detta citat:

Att leva i dialog är enligt Buber att leva med den andra människan, inte att leva bredvid henne. Människan lever dagligen bredvid andra människor, som föga eller inte alls berör henne. Att leva med den andra innebär att den andra har betydelse för människan, att en ömsesidig delaktighet uppstår. Det handlar här inte om att se och omfatta den andra i meningen att förstå den andra, att begripa sig på henne, utan snarare om ta emot den andra just sådan hon i detta ögonblick visar sig. (Nordström-Lytz, 2013, S.95)

Enligt Nordström-Lytz (2013) ska pedagogen i förskolan ha en närvarande förbundenhet till barnen och att närvaron ska uppvisas i relationsskapandet genom att pedagogen förhåller sig till: jag är här, du är här, vi är här. I denna interaktion kan en socialt närvarande pedagog fånga upp lärandet här och nu, vilket i sin tur kan bidra till ömsesidighet och jämbördighet hos såväl pedagogen som barnet och därtill skapas en relation mellan dem. Nordström-Lytz (2013) betonar att en grundpelare i närvaron mellan pedagog och barn är tillit, det vill säga att pedagogens samspel med barnet är beroende av huruvida de känner tillit till varandra eller ej – eftersom konversationen blir, utan tillit, formell. En observationsstudie genomfördes av Acar, Hong och Wu (2017) i syfte att dels undersöka pedagogernas närvaro och samspel med barn, dels undersöka vikten av dessa komponenter i förhållande till barns interaktion och relationsskapande. Författarnas fokusfrågor i studien kretsade kring när och hur ofta pedagogen i fråga var närvarande, om denne var stöttande för barnens relationsskapande och om närvaron hade en positiv eller negativ inverkan på barnens relationsskapande med andra. Studiens resultat styrker vikten av pedagogens närvaro och hur avgörande den är för såväl interaktionen mellan förskolebarnen som deras utveckling i den sociala kompetensen.

Jonsson (2016) genomförde en observationsstudie i fyra olika förskolor med 1–3 åriga barn, där författaren undersökte hur förskolläraernas sätt att kommunicera med de yngsta barnen bidrar till godare villkor för barns lärande. Studiens resultat visar kvalitativa skillnader i pedagogens kommunikation kring olika innehåll. Vidare betonar studien vikten av hur förskolepedagogens olika sätt att kommunicera med barn är avgörande för barnets lärande. Forskaren klarlägger dessutom i sin studie, olika former av innehåll, som kan kommuniceras genom vägledande samspel och som bygger på ömsesidighet, lyhördhet och empati. Forskaren menar med detta att det handlar om att förskolepedagogen erbjuder variationsrik kommunikation som ger goda möjligheter och där innehållet i kommunikationen kan utvidgas. Forskaren förklarar vidare att när pedagogen reflekterar över sin kommunikation och sitt handlande i olika situationer, ger det större kvalitativt innehåll i kommunikationen för barnen i förskolan. En förskolepedagog som i interaktion med barn ger möjlighet till inflytande och tillvaratar barnets perspektiv är en pedagog som är närvarande, lyhörd och medveten om sitt agerande i kommunikationen med barnet.

I studien av Hartz, Williford, & Koomen (2017) undersöktes sammanhangen mellan barns interaktioner i klassrummet och förskolepedagogernas uppfattningar om relationen mellan barn och pedagog, under ett år på förskolan. Resultatet visar att

kvaliteten på relationen mellan barn och pedagoger är en viktig aspekt i främjandet av barns lärande samt sociala och beteendemässiga utveckling. I studien beskrivs hur goda relationer mellan förskolepedagog och barn leder till mindre beteende- och lärandesvårigheter hos barnen. Goda relationer mellan pedagog och barn, som präglas av närhet, leder till att en mindre mängd barn får behov av extra stöd. Enligt forskarna skapas positiva relationer genom att barnet upplever förtroende för förskolepedagogerna och att det är pedagogernas ansvar att bygga den positiva relationen som grundar på detta förtroende. Forskarna förklarar även att när ett barn har dåliga relationsupplevelser gentemot sina förskolepedagoger skapar detta i sin tur svårigheter för barnet i dennes relationsskapande i framtiden; vilket tyder på att pedagogens beteende har en stor inverkan på barnet och barnets relationsskapande. Ett gott förhållningssätt till barnet kan däremot bidra till att efterlämna goda avtryck som subventionerar barnet i framtida relationer menar Hartz m.fl. (2017).

2.3.3 FÖRTROENDEFULLA RELATIONER

Lilja (2013) förklarar att syftet med sin studie är att beskriva hur en förtroendefull relation mellan pedagog och barn uttrycks, samt vilken innebörd denna förtroendefulla relation har för såväl pedagogen som barnet. Materialet till studien består av observationer och intervjuer med både lärare och barn. Studiens resultat har visat fyra dimensioner av förtroendefulla relationer, vilka är: pedagogerna lyssnar på barnet, de bryr sig om barnet, de sätter gränser och de möter barnets motstånd. Studien har lett till en djupare förståelse för vad förtroendefulla relationer och barns tidigare erfarenhet kan betyda för deras utbildning. Forskaren förklarar utifrån sin studie att ett barn kan känna förtroende för sin lärare när läraren lyssnar och visar omtanke för barnet samt möter barnet utifrån dennes förutsättningar, eftersom dessa faktorer leder till främjandet av barnets utveckling och lärande. Vidare framhäver författaren att genom pedagogens uppmärksammande, bekräftande samt förståelse för barnet, kan en djupare relation utvecklas mellan individerna vilket leder till att barnet känner sig sett och förstått. Lilja (2013) fortsätter med att relationen kan stärkas genom pedagogens förtroende och bekräftande av barnet, då barnet på så vis kan själv utveckla ett förtroende till relationen. Detta möjliggör även att barnet börjar tro på sig själv och ser valmöjligheterna som finns omkring sig.

2.3.4 TRYGGHET OCH TILLIT

Hagström (2010) gjorde en studie i syfte att undersöka pedagogers fortbildningsinsatser gällande att agera kompletterande anknytningsperson samt hur detta kan skapas under en längre tidsperiod. Avhandlingen riktar sig specifikt till barn med föräldrar som lider av psykisk ohälsa och som anses vara i behov av den trygga anknytningspersonen i förskolan. Hagström (2010) beskriver i sin avhandling att det är förskolepedagogernas ansvar att se till att ha ett bra samarbete och en god dialog med barnets vårdnadshavare. Vidare förklarar författaren att förskolepedagogen även har ansvaret att skapa en god och trygg relation till både vårdnadshavare och barn. Författaren menar att detta kan innebära en betydlig hjälp för vårdnadshavare som har barn med anknytningsvårigheter och som känner sig otrygga vid relationsskapandet. Vidare beskriver författaren att, för barn som upplever omsorgsbrist och som kanske

inte har en trygg anknytning i hemmet, kan den trygga anknytningen och tillitsfulla relationen som byggs upp i förskolan mellan förskolepedagogen och barnet vara extra betydelsefull. När förskolepedagogen avsätter tid till att skapa goda relationer med barnet menar författaren att barnet utvecklar förtroende och trygghet. Detta kan i sin tur utgöra en grund för barnet att utvecklas vidare, men även att samspelet gagnas.

2.3.5 RELATIONSKOMPETENS

Frelin (2010) har i sin studie utforskat den relationella dimensionen av förskollärares/lärares arbete och professionalitet. Studien har utgått från både lärarintervjuer och observationer. Utgångspunkten i avhandlingen är ett relationellt perspektiv och fokuset i studien åligger pedagogens handlingar i relationsarbetet med barn. I studien ingår elva lärare från alla nivåer av skolsystemet, från förskola till gymnasienivå och studieresultatet har delats upp i tre olika områden, med premisser inom olika aspekter av problematik/svårigheter inom relationsarbetet. I det första delområdet diskuterar Frelin (2010) vikten av förtroende i relationen som anses vara betydelsefull för undervisningen. Författaren förklarar att det handlar om hur förskollärare/lärare agerar gentemot barnet och hon påpekar utifrån studiens resultat att förtroendet mellan pedagog och barn förbättras om förskollärare/lärare använder ett professionellt förhållningssätt.

Att eleverna får förtroende för läraren om hon/han upplevs som rättvis, välvillig och begriplig. Å andra sidan, om eleverna får mycket skäll och kritik så bidrar detta till att minska förtroendet i relationen. (Frelin, 2010, s. 206).

I den andra delen av studien beskrivs utmaningen av att vara både personlig, professionell och mänsklig i sitt ledarskap. Resultatet betonar betydelsen av att, som pedagog, vara mänsklig och lyhörd i relationerna. Frelin (2010) skriver: "Man föds inte till lärare, man blir det" (s. 199). I den tredje delen av studieresultatet analyserar Frelin (2010) arbetet med att ha omtanke om barnets självbild och att i arbetet sträva efter att förbättra barnets självbild. Resultatet visar även att en god självbild är en betydelsefull förutsättning för att barn ska kunna klara av skolans krav.

Enligt Frelin (2010) handlar relationskompetens om att pedagogen är rättvis, visar omtanke för barnets självbild och är medmänsklig. Pedagogens rättvisa med barnet och tillmötesgående gynnar förtroendet i relationen eftersom positiva möten är av stor vikt och ökar förtroendet i relationen.

Författaren skriver att medmänsklighet innebär att pedagogen visar omtanke för barnet och att pedagogen hjälper samt uppmuntrar barnet till att vilja prova sig fram även om en rädsla för misslyckande råder. Dessutom betyder det att pedagogen visar empatisk förståelse för de svårigheter som barnet har. Något annat inom relationskompetens som Frelin (2010) påpekar är att pedagogen ska känna till och känna in barnet, vilket innebär att det pedagogen känner *till* om barnet kan vara underlättande i olika situationer. Att känna *in* barnet handlar om att, som pedagog, kunna se över situationen och bedöma vad som är bäst för barnet i stunden. Exempel

på dessa olika situationer kan vara att pedagogen tillvaratar barnets intressen som visas spontant eller stöttar barnet i att hantera en konflikt. Detta innebär att pedagogen har då en öppenhet för vad som händer i stunden (Frelin, 2010).

Även Aspelin och Johansson (2017) betonar vikten av pedagogernas relationskompetens, som utmärks av en god förmåga till att uppmärksamma barnens agerande och förhålla sig till dem på ett sätt som leder till att relationen vidgas, samtidigt som de inblandade personerna gynnas. Vidare skriver författarna att pedagogens relationskompetens omfattar förmågan att reflektera över det egna ansvaret, inom och för, relationerna med barnen samt ansvaret över barnens välgång. Här menar författarna att relationskompetensen även inkluderar personliga kvaliteter såsom autenticitet, tillförlitlighet och uppriktighet.

2.3.6 MÖTET I RELATIONEN

I studien av Fredriksson (2019) undersöktes mellanmännsliga möten mellan förskolepedagog och barn som betydelsefulla aspekter av pedagogisk verksamhet såväl som roten för barns lärande. Studien har utgått ifrån videodokumenterade observationsstudier gjorda på en förskola. Avhandlingen utgår ifrån *Martin Bubers* filosofi om dialog och fokuset i studien ligger vid att utveckla en fördjupad empirisk kunskap av möten i en förskoleverksamhet. Dialogfilosofin undersöker relationen mellan individer som den väsentliga ontologiska enheten; läran om det som är, där *jag-tillsammans-med-du* kommer före *jag*. I studien ingår tio förskolepedagoger och femtiotre barn. Studiens resultat har delats upp i två olika delstudier, med utgångspunkt inom olika aspekter av möten. I den första delstudien diskuterar Fredriksson (2019) dialog som en gestalt av det kvalitativa mötet mellan barn och förskolepedagog. Författaren beskriver att det som sker med dialoger är "som en kvalitativ form av möten" (s. 65). I studiens resultat beskriver författaren att när en dialog uppstår kan andra barn ansluta sig till dialogen som redan pågår och när dialogen avbryts, återupptas den av ett annat barn – här har förskolepedagogens agerande en stor inverkan på situationen.

I den andra delen av studien beskrivs pedagogiska möten som essentiella begrepp utifrån *Martin Bubers* filosofi om dialog och de avser äkta möten mellan förskolepedagoger och barn. Resultatet är uppdelat i tre delar, där den första delen visar att närvaro och samspel är en betydelsefull förutsättning för alla former av mellanmännsliga möten. I den andra delen visar resultatet att "ensidig omfattning, acceptans, och konfirmering" (s. 102) utgör en grundförutsättning för de pedagogiska mötena. I den tredje delen beskrivs det att "resultatets uppdelning av dels den mellanmännsliga grunden i möten, dels det unikt pedagogiska i möten är sprungen ur Bubers (1993b) framskrivning av en skillnad mellan mellanmännsligas möten och pedagogiska möten" (Fredriksson, 2019, s. 102).

Mellanmännsliga möten beskrivs här som genuina möten mellan två och fler individer där relationen emellan dessa framstår som "Jag-Du". Mötet ses som jämlikt och kan inträffa mellan vilka individer som helst. Utgångspunkten för att dessa möten ska bli

befintliga är samspel och närvaro. De pedagogiska möten ses inte som jämlika då förskolepedagogen har en annan ställning än barnet, dock ses de pedagogiska mötena som genuina eftersom relationen "Jag-Du" framträder. Här är det av stor vikt att pedagogen vägleder och främjar barnet så att denne växer som individ. Vidare beskrivs de pedagogiska mötena som en gestalt av mellanmänskliga möten och utgår från samspel, närvaro, bekräftelse, acceptans och ensidig omfattning (Fredriksson, 2019, s. 102).

Bredmar (2017) beskriver i sin artikel om pedagogens emotionella närvaro i arbetet utifrån ett relationellt perspektiv. Även här undersökte författaren det mellanmänskliga möten mellan pedagog och barn utifrån *Bubers dialogfilosofi*. I resultatet framkommer två teman där Bredmar (2017) förklarar som *integritet och gemenskap* samt *uppmärksamhet och skärpa* i pedagogens arbete. Fokuset i studien ligger i pedagogens emotionella närvaro. Detta beskrivs som en känsla av samhörighet i relation till barnet, där respekt, ömsesidighet, delaktighet och glädje präglas i pedagogens arbete, vilket i sin tur stärker gemenskapen i gruppen.

3. METOD

I detta avsnitt presenteras genomförandet av vald datainsamlingsmetod, urval av informanter, dataanalys samt studiens trovärdighet och tillförlitlighet. Vi kommer även beskriva de forskningsetiska aspekterna samt hur vi har planerat för och genomfört dessa.

3.1 METODVAL

Syftet med studien var att utveckla en fördjupad kunskap och beskriva förskolepedagogers perspektiv kring hur relationsskapandet sker tillsammans med barn i förskolan. Utifrån studiens syfte valde vi att använda oss av kvalitativa, semistrukturerade intervjuer som metod. Den kvalitativa metoden syftar till att undersöka det sociala sakförhållandet genom informanternas egen uppfattning. Vidare beskrivs det att kvalitativa metoder sätter en större tonvikt på det som sägs under intervjun av informanten vilket ger forskaren en insyn i informanternas erfarenheter, tankar, åsikter och upplevelser (Bryman 2011).

Bryman (2011) förklarar att den semistrukturerade intervjun handlar om att informanterna får ett större utrymme att besvara frågorna som är uppbyggda enligt en öppen struktur. Författaren menar således att den semistrukturerade intervjun skapar en dialog som möjliggör att samtalet kan leda till olika svar så att forskaren får en insikt om informanternas upplevelser. Kvalitativa intervjuer valdes som metod just för att ta del av, och höra, informanternas uppfattningar, erfarenheter samt reflektion av ämnet. Vi ville även skapa möjlighet till att ställa öppna frågor och följdfrågor.

3.2 URVAL

Vi valde att utgå från ett målstyrt urval där vi använde oss av det Bryman (2011) beskriver som "bekvämlighetsurval" och "snöbollsurval". Med dessa begrepp menar

författaren att forskaren väljer, utifrån bekvämlighetsurvalet, en person som denne är bekant med och, utifrån snöbollsurvalet, väljer en informant som i sin tur väljer en ny person forskaren ska intervju. De informanter som vi tillfrågade till intervjun har alla olika yrkeskompetenser. Vi har valt att begränsa oss till fem olika förskolor och åtta olika förskolepedagoger varav dessa bestod av fem förskollärare och tre barnskötare för att samla empiri från dem, i två olika kommuner i Sverige. Nedan beskriver vi förskolepedagogernas fiktiva namn, ålder, yrke, yrkeserfarenhet, ålder på barngruppen de arbetar med och verksamhetsformen (Se tabell 1).

Tabell 1: Informanternas fiktiva namn, ålder, yrke, yrkeserfarenhet, ålder på barngruppen de arbetar med och verksamhetsformen.

Fiktiva namn	Ålder	Yrke	Yrkeserfarenhet	Åldersgrupp	Verksamhetsform
Gunilla	71 år	Förskollärare	40 år	3-5 åringar	Privat
Lisa	63 år	Förskollärare	39 år	3-5 åringar	Kommunal
Sara	47 år	Förskollärare	6 år	3-5 åringar	Kommunal
Jasmin	35 år	Förskollärare	15 år	1-5 åringar	Privat
Anna	33 år	Barnskötare	5 år	3-5 åringar	Kommunal
Fatima	27 år	Förskollärare	5 år	1-5 åringar	Kommunal
Karin	26 år	Barnskötare	10 år	3-5 åringar	Kommunal
Lina	23 år	Barnskötare	2 år	3-5 åringar	Privat

3.3 GENOMFÖRANDE

En vecka innan vi planerade att genomföra vår kvalitativa intervjustudie, kontaktade vi åtta förskolepedagoger vid fem olika förskolor. Förskolepedagogerna tillfrågades både via mejl med vårt missivbrev (se bilaga 1) och via telefon med en förfrågan om de ville medverka i vår studie. Vi förklarade, genom missivbrevet, vårt syfte och tillvägagångssättet för studien. De förskolepedagoger som tillfrågades om att medverka i studien, godkände informationen och önskade delta. Vi bokade därefter tid och dag för att genomföra intervjuerna. Samtliga intervjuerna genomfördes på plats. Vetenskapsrådet (2017) markerar vikten av att informera deltagarna om syftet bakom studien och att deltagarna sedan godkänner dessa i sin medverkan.

Intervjuerna spelades in med hjälp av två mobiltelefoner med idén att ifall en av dem slutar fungera så har vi den andra. Vi spelade in intervjuerna för att kunna fånga intervjupersonernas svar samt kunna koncentrera oss på samtalet. Detta har Bryman (2011) nämnt som ett bra verktyg för kvalitativa intervjuer eftersom det gör det lättare att analysera intervjupersonernas utsagor. Intervjutiden varierade från deltagare till deltagare, men vardera intervjun tog ungefär mellan 30 och 45 minuter. Vi genomförde intervjuerna enskilt på två olika platser då vi bor på skilda håll i två olika kommuner.

3.4 DATABEARBETNING OCH ANALYS

Efter att vi genomförde intervjuerna satte vi oss ned var och en för sig för att transkribera intervjuerna och vi delgav varandra transkriberingarna. Genom att vi noga, och flera gånger, läste dessa kunde vi välja ut det som var relevant för vårt syfte, för att sedan tillsammans skriva ihop resultatet. Vi utgick ifrån Brymans (2011) tematiska analys, vilket är enligt författaren en vanlig analysmetod för kvalitativa studier. I den tematiska analysen utgick vi från studiens syfte och frågeställningar, där vi jämförde skillnader och likheter i informanternas svar. Vi skrev ned de olika teman och kategoriserade dessa för att sedan, tillsammans, skriva rubrikerna; detta för att få fram ett resultat med hjälp av rubrikerna. När vi kategoriserade in det insamlade datamaterialet kunde vi hitta några gemensamma begrepp som till exempel trygghet, respekt, inskolning, relation med flera. Bryman (2011) beskriver att i den kvalitativa datan är repetitioner det vanligaste kriteriet för att särskilja teman. De olika teman som vi fick fram genom vårt insamlade datamaterial blev i sin tur våra underrubriker i resultatet och dessa är: *tillit och förståelse för varandra, respektera barnets trygghetszon, relationen ur ett lärarperspektiv och anknytning ur ett barnperspektiv.*

3.5 TROVÄRDIGHET

Enligt Vetenskapsrådet (2017) blir tillförlitligheten större när resultatet granskas utifrån teoretiska perspektiv utan att de som genomfört studien utgår från sina egna tankar och erfarenheter när de analyserar resultatet – vilket vi har tagit hänsyn till i vår studie. Resultatet av informanternas svar har redovisats utan förändringar och personliga tolkningar. Under intervjuerna framkom det många omfattande beskrivningar av informanternas arbete inom relationsskapandet med barn. Vi ställde följdfrågor om det var något vi ville att informanterna skulle vidareutveckla med svaret, om vi inte förstod eller om svaret behövde tydliggöras, vilket Bryman (2011) anser vara viktigt eftersom informanternas beskrivningar tydliggörs och utvecklas på så sätt.

För att bilda en trovärdighet i studien lyssnade vi på inspelningarna av intervjuerna och läste igenom transkriberingstemat flera gånger under resultatanalysens bearbetning. Enligt Bryman (2011) är trovärdighet betydelsefullt i en forskning och den kan uppnås både genom att intervjuaren säkerställer att forskningen genomförts i enlighet med de regler som finns och genom att intervjuaren ber informanterna bekräfta att resultatet överensstämmer med den sociala verkligheten. För att skapa en trovärdighet i studien informerades vi deltagarna om att de kan ta del av resultatet för att säkerställa att de inte har missuppfattats.

3.6 ETISKA ASPEKTER

I studien tog vi hänsyn till Vetenskapsrådets (2017) fyra olika forskningsetiska principer vilka omfattar informations-, nyttjande-, konfidentialitets- och samtyckeskraven. Enligt Bryman (2011) innebär detta att utifrån informationskravet, ska den som intervjuar upplysa informanten om vad som kommer att ske och informanten ska, utifrån samtyckeskravet, ge sitt samtycke till medverkan. Vi upplyste

även informanterna om att deltagandet är frivilligt och att de, när som helst, kan avbryta deltagandet utan närmare motivering och negativa konsekvenser. I missivbrevet underrättade vi informanterna om studiens syfte och de forskningsetiska principer som studien tar hänsyn till. Vi tog även hänsyn till konfidentialitetskravet där vi, i brevet, upplyste informanterna om hur det insamlade materialet kommer att behandlas konfidentiellt. Vi informerade deltagarna om att information såsom geografisk plats, namn och förskolans namn inte kommer att framgå i resultatet, då det insamlade materialet utifrån nyttjandekravet, endast ska användas i forskningsområdet till studien som genomförts.

4. RESULTAT

Här presenteras resultatet utifrån intervjuerna av åtta förskolepedagoger i olika kommuner både i kommunala och privata förskolor. Resultatet av datainsamlingen kommer att redogöras i olika rubriker. Rubrikerna framförs genom tematisering kopplat till studiens syfte. Det framförs även olika underrubriker. Vi använder oss av fiktiva namn, som det beskrivs i urvalet, för att skydda förskolepedagogernas identiteter. Resultatet av studien presenteras under huvudrubrikerna av våra frågeställningar, vilka är:

- Vilka möjligheter lyfter förskolepedagoger fram som betydelsefulla i arbetet med att skapa relationer?
- Vilka utmaningar lyfter förskolepedagoger fram i arbetet med att skapa relationer?

4.1 VILKA MÖJLIGHETER LYFTER FÖRSKOLEPEDAGOGER FRAM SOM BETYDELSEFULLA

Under detta avsnitt presenteras resultatet av förskolepedagogernas tolkningar av möjligheter som är betydelsefulla i relationsskapandet med barn. Detta avsnitt är uppdelat i två underrubriker som heter *tillit och förståelse för varandra* samt *respektera barnets trygghetszon*. Underrubrikerna synliggör förskolepedagogernas olika sätt att se på relationsskapande.

4.1.1 TILLIT OCH FÖRSTÅELSE FÖR VARANDRA

I intervjuerna framkommer det hur, att skapa goda relationer, har en viktig betydelse för förskolans utbildning. Samtliga förskolepedagoger beskriver goda relationer som grunden för den trygghet som krävs för att ett barn ska kunna vidareutvecklas. Förskolepedagogerna beskriver att goda relationer i förskolans verksamhet kan både leda till ett främjande av utveckling hos barnet, och bidra till samspelet mellan förskolepedagoger och barn. Vidare framkommer det i resultatet att goda relationer skapar tillit och förståelse för varandra, vilket kan leda till ett positivt bemötande när det kommer till tålamod. Vilket Lisa beskriver så här:

Goda relationer i förskolan ger förutsättningar för barnet att känna sig tryggt och sett.

Resultatet visar vikten av att avsätta tid för relationsskapande arbete. När barnet börjar förskolan är det enligt förskolepedagogerna viktigt att frigöra tid till att skapa goda relationer med barnet, så att denne får känna förtroende och trygghet. Så här resonerar Gunilla kring vad tryggheten kan ha för betydelse inom relationsskapande:

En god relation för mig är när det finns trygghet och förtroende som barnet kan avspegla till förskolepedagogerna, som i form av att be om hjälp; och när barnet vågar demonstrera alla känslor som glädje, ledsamhet och ilska.

Vidare beskriver Jasmin en god relation till barn på detta sätt:

Jag skulle nog beskriva att en god relation är när ett barn litar på mig, ett barn som vet att det är okej att göra fel eller att det blir fel. Att se barnet som en kompetent individ, att anpassa mitt bemötande efter barnets behov och att se barnet som likvärdigt. Att barnet känner trygghet och förtroende för mig.

I intervjuerna tydliggörs det att arbetet som sker tillsammans med barnet under relationskapandet utgör en stor betydelse för dennes trivsel. Samtliga förskolepedagoger beskriver att det relationsskapande arbetet börjar under inskolningen.

Sara förklarar att:

Det är grunden till allt. Jag börjar alltid att jobba med föräldern, en trygg förälder ger ett tryggt barn. En inskolning ska inte heller stressas, utan det ska få ta den tid det tar. Det är där vi börjar skapa bra och goda relationer.

För att skapa en bra relation med barnen under inskolningen tar förskolepedagogerna hjälp av föräldern och samlar information om barnet. Sedan observerar de barnet och försöker därefter sakta närma sig barnet genom att hitta något som barnet är intresserat av. Karin beskriver att:

Barn är olika och jag försöker hitta ett sätt som fångar barnets nyfikenhet, det tycker jag är grundsten till att skapa en bra relation med barnet.

Resultatet visar att inskolningsprocesserna är anpassade efter det individuella barnets behov och kan ta olika lång tid. Det framgår även under intervjun att inskolningarnas omfattning oftast är under två veckor men beroende på barnets behov kan det både bli kortare och längre inskolning. Gunilla beskriver det enligt följande:

Barn och föräldrar tillsammans är en början. Vi berättar för föräldrarna att inskolningen oftast är under två veckor, men beroende på barnets behov kan en lång inskolning ske eller en kortare inskolning om barnet inte behöver. För om barn utstrålar att de klarar det här själv, så säger vi hejdå till föräldern. Det är viktigt att man ger barnet den tid de behöver under inskolningen och att man inte stressar upp dem. Jag skulle nog fånga upp barnets intresse och sedan locka barnet för att bygga upp relationen.

Samtliga förskolepedagoger beskriver att inskolningarna handlar om att bygga upp en god relation, då detta är grundstenen för att främja trygghet hos barnet. Samtliga förskolepedagoger är även försiktiga vid uppstarten av relationen till barnet. De vill först observera för att få reda på, men inte begränsat till, barnets intressen, behov, förmågor samt styrkor. Så här resonerar Anna:

[...] denna information kan jag få från föräldrarna. Det är som den geometriska triangelfiguren där jag, föräldern och barnet utbyter information och om jag bygger den på rätt sätt, kan den gynna relationen jag skapat med barnet i längden.

4.1.2 RESPEKTERA BARNETS TRYGGHETSZON

Det framkommer av förskolepedagogerna att det är viktigt att respektera barnets trygghetszon och att försöka känna av atmosfären under inskolningen. Lina förklarar:

Jag brukar vara lite avvaktande först och läser av barnets handlingar, ser jag att barnet inte vill att jag närmar mig hen så respekterar jag barnets känsla.

Förskolepedagogerna beskriver vikten av att vara nära, tillgänglig, lyhörd och tillgodose barnets individuella behov samt intressen. Vidare förklarar de att en närvarande pedagog är en som är där och inte bara är nära, utan är med barnen i leken samt är lyhörd för barnets känslor. Fatima beskriver att:

En närvarande pedagog är någon som är lyhörd och är villig att vara tillmötesgående med barnen; ger barnen frihet att prova på själva och ger en kreativ frihet. De är inte bara närvarande utan de är härvarande.

Samtliga förskolepedagoger försöker uppmärksamma varje barn och är lyhörda inför barns intresse. Detta genom att finnas nära barnet i leken så att de kan fånga upp barnets intresse, tankar och stimulera deras samspel. Förskolepedagogerna förklarar hur de, genom att vara närvarande, kan fånga upp konflikter som uppstår i barngruppen och stödja barnen med att bearbeta dessa konflikter.

Så här resonerar Jasmin:

Som en närvarande pedagog utgår jag ifrån det emotionella, sociala och kognitiva stödet för att visa en stark gynnsam närvaro samt för att skapa tillit och förtroende. Återigen leda in mig på barnets intresse och uppmuntra via lek och kommunikation. Som en närvarande pedagog ska man finnas nära barnen i leken så att man kan fånga upp om det uppstår konflikter, missförstånd eller någonting. Relationer tar tid oavsett om det utspelar sig bland två vuxna eller barn så det är värdefullt med tålamod.

Resultatet visar att när ett barn har svårt att skapa relationer är förskolepedagogerna där som en bro och stödjer barnet genom samspelet för att stimulera barnet till att skapa egen relation. Förskolepedagogerna menar här att ständigt vara närvarande och härvarande med barnen är essentiellt samt att pedagogerna ser över var deras insatser behöver sättas in i barngruppen för att stödja barnet i relationskapandet.

Det framkommer i resultatet att arbetet för att främja barns relationsskapande sker genom att förskolepedagogerna finns nära dem, stödjer, bekräftar, vägleder, ställer frågor, är lyhörda, tror på barnet och värdesätter relationen till denne. Enligt förskolepedagogerna är samverkan mellan pedagog och barn grundstenen för att främja barns utveckling och lärande. Om barnet får uppleva en god samverkan kan denne känna sig trygg med pedagogen, barnen emellan och i miljön. Detta kan i sin tur främja undervisningen och lärandesituationen, barnet kan då utvecklas optimalt. Vidare anser förskolepedagogerna att genom sina förhållningssätt kan de tillgodose barns olika behov, och därigenom anpassa undervisningen och verksamheten. Karin berättar följande:

För mig handlar allt om vilket förhållningssätt och vilken attityd jag har gentemot barnen. Jag utgår mestadels från positiv uppmuntran och berömmelse, det emotionella stödet. Jag försöker samspråka ett kreativt utrymme för barnen där det kognitiva stödet faller in, en "vi" känsla, vi kan göra det här tillsammans.

I resultatet anger förskolepedagogerna att de utgår främst från barnens intresse och är lyhörda för vad barnen tycker och känner. De förklarar att en pedagog ska kunna känna av barnets känslor eller om barnet har svårt med aktiviteterna, då är pedagogen där för att lyfta upp barnet och vägleda denne.

Så här resonerar Lisa:

Jag tycker att det är viktigt att man är nära barnen och stödjer de i olika situationer när det behövs. Det är en stor barngrupp och det är alla barn som behöver bli sedda, respekterade och höras. Detta kan uppnås genom att vi pedagoger finns nära till hands. Vi utgår, vid vår avdelning, från relationell pedagogik och de tre stöden. Det kognitiva, det emotionella och det sociala stödet. Det handlar om att vi ska skapa en "vi" känsla med barnen och använda oss av positiv affirmation. Bli mer medvetna om vårt kroppsspråk och våra mötessätt till barnen.

4.2 VILKA UTMANINGAR LYFTER FÖRSKOLEPEDAGOGER FRAM I ARBETET MED ATT SKAPA RELATIONER

Under detta avsnitt presenteras resultatet av förskolepedagogernas tolkningar av utmaningarna i relationsskapandet med barn. Detta avsnitt är uppdelat i två underrubriker vilka är: *Relationen ur ett lärarperspektiv* och *anknytning ur ett barnperspektiv*.

4.2.1 RELATIONEN UR ETT LÄRARPERSPEKTIV

En utmaning som förskolepedagogerna lyfter är svårigheterna med att hitta rätt sätt att bemöta ett barn på i en viss situation. Detta på grund av att alla barn behöver olika tillvägagångssätt. Vissa barn behöver ett mer konstruktivt bemötande än emotionellt och i sådana skeden är det tiden samt förskolans rutiner som kan komma i kläm. Sara beskriver det som så att:

Vi har en stor barngrupp, så den största utmaningen jag upplever är att uppfylla alla barns behov på ett rättvist sätt. Vissa barn behöver mer tid än andra och ibland kan det krocka med förskolans rutiner.

I resultatet framkommer utmaningen med att inte alltid vara överens. Lina beskriver att alla människor inte fungerar med varandra. Vidare förklarar hon att i en sådan situation behöver pedagogen anpassa sig så att relationen till barnet fungerar. En annan förskolepedagog beskriver detta med:

Ja, trots mina 40 år så har jag inte fått till en bra relation med alla barn. Då behöver jag ha föräldrarna så att vi kan diskutera vad som händer. Om föräldern kan förstå att vår relation inte är den bästa så tror jag att vi klarar det. För det är så här, du kan hålla en inskolning fastän de vill ha en annan fröken. Och då måste pedagogen vara så öppen och så klarsynt att 'nämen okej, hen har valt dig.' Barn väljer ju sina egna pedagoger. Men ja, det finns barn som inte tycker om mig helt enkelt och det får jag ta. Jag tycker det är synd i för sig men det här kan vi inte göra någonting åt, det beror på kemi.

- Gunilla

Resultatet visar att förskolepedagogerna anser att det är viktigt att barn får den tid som de behöver och att de inte stressas upp. Lina beskriver detta som:

Det är att, först och främst, ge barnet tid och utrymme samt att inte vara för på och ivrig. Vara närvarande och lyhörd. Observera barnet för att se vad hen har för intressen och använda sig av dessa som ingång för att skapa en relation till barnet.

4.2.2 ANKNYTNING UR ETT BARNPERSPEKTIV

Under intervjuerna återger förskolepedagogerna utmaningarna som uppstår när ett barn har svårt att knyta an till en pedagog. Fatima beskriver det enligt nedan:

När ett barn är ledsen, om jag som pedagog sitter där i 20 minuter med barnet och försöker trösta och försöker finnas tillhands, så kan förskolans rutiner komma emellan genom att man ibland måste släppa på rutiner för att kunna bygga på den här trygghetsbasen och prioritera relationen med barnet.

Resultatet visar att förskolepedagogerna väljer att först ta hjälp av föräldrarna, då de anser att det kan underlätta arbetet med relationsuppbyggandet och på så sätt lättare knyta an med barnet. Samtliga förskolepedagoger är överens om att ifall ett barn har anknytningssvårigheter, behöver barnet kanske en längre inskolning. Om det är så att barnet känner sig tryggare med en viss pedagog så ser de till att hjälp tas av just den pedagogen; kanske genom att de finns nära tillhands medan barnet skapar en relation med de andra pedagogerna. Där är det viktigt att lyssna på barnets känslor.

Förskolepedagogerna förklarar svårigheterna med att anknyta till ett barn kan bero på att man, antingen inte pratar samma språk, eller att barnet kan ha en diagnos som gör att denne behöver särskilt stöd i relationskapandet. Jasmin beskriver att:

Det kan vara barn med speciella behov, som pedagogen inte alltid kan eller har kompetensen till att bemöta.

Här är det viktigt, enligt resultatet, att olika kommunikationssätt erbjuds – till exempel Takk – eller att kroppsspråket används. Men även här nämner samtliga förskolepedagoger att i syfte av att kommunikationen ska fungera behöver pedagogen utgå från barnets perspektiv. Samtliga förskolepedagoger är överens om att det är viktigt att antingen ta hjälp av varandra eller ta hjälp av en specialpedagog. Så här resonerar Karin:

Har man barn som har svårt med anknytning tror jag det bästa sättet är då att en pedagog håller sig lite närmare kring det här barnet. För jag tänker generellt att om ett barn har svårt att knyta an överhuvudtaget så är det ju definitivt ännu svårare att knyta an till fyra personer på en gång, man fokuserar på att en pedagog blir den här anknytningspedagogen och är nära barnet tänker jag.

Enligt resultatet är samspelet mellan pedagog och barn grundstenen för att främja barns utveckling och lärande. Om barnet får uppleva ett gott samspel kan denne känna sig trygg med pedagogen, barnen emellan och i miljön. Detta kan i sin tur främja undervisningen och lärandesituationen och barnet kan då utvecklas optimalt.

5. ANALYS

I detta avsnitt presenteras analysen av resultatet utifrån det relationella perspektivet. De centrala begreppen som analysen kommer att behandla är: *sam-varo och sam-verkan, relationernas emotionella, sociala och kognitiva stöd*. Avsnittet presenterar studiens analys under två olika underrubriker, vilka är: *förskolepedagogers syn på relationsskapande och relationsskapande ur ett barnperspektiv*.

5.1 FÖRSKOLEPEDAGOGERS SYN PÅ RELATIONSSKAPANDE

Resultatet av studien visar vikten av att vara nära, tillgänglig, lyhörd och att, som pedagog, tillgodose barnets individuella behov samt intressen. Vidare framkom det i resultatet att en närvarande pedagog är den som är där och inte bara är nära, utan faktiskt är med barnen i lekarna samt är lyhörd för barnets känslor. En av likheterna som konstaterats i resultatet är att samtliga pedagoger lägger stor vikt vid att vara en närvarande pedagog, vara tillgängliga och tillgodose barnens enskilda behov. Det som resultatet även belyser är att en närvarande förskolepedagog ska kunna visa en stark gynnsam närvaro i syfte att skapa tillit och förtroende. Aspelin (2016) belyser att det krävs att pedagogen besitter olika kompetenser, för att kunna skapa en relation i förskolan, såsom att kunna visa och uttrycka respekt, förtroende och omsorg. Vi tolkar detta som att samtliga förskolepedagoger försöker uppmärksamma varje barn och är lyhörda för dennes intresse. Detta genom att finnas nära barnet i leken så att de kan fånga upp barnets intresse, tankar och stimulera dess samspel. Förskolepedagogerna förklarar hur de, genom att vara närvarande, kan fånga upp konflikter som uppstår i barngruppen och stödja barnen med att bearbeta dessa konflikter. Frelin (2012) beskriver betydelsefulla grundläggande delar som en lyhörd pedagog kan bygga på i relationsarbetet med barnen, till vilka dessa kompetenser kännetecknas av omsorg, respekt och förtroende. I resultatet framkommer det att förskolepedagogerna anser att ansvaret i relationsskapandet till barnet åligger förskolepedagogerna. Enligt Frelin

(2012) är en relationell professionalitet, när förskolepedagogerna tar ansvar för att skapa relationer som är kvalitativa. Detta kunde även uttolkas i våra resultat då förskolepedagogerna utgår, främst, från barnens intresse och att de är lyhörda för vad barnen tycker, känner och genom ett ömsesidigt samspel. Dock beskriver Frelin (2012) utifrån den relationella professionaliteten åligger ansvaret på förskolepedagogen och inte på barnet. Författaren förklarar även förskolepedagogernas relationsarbete som en pågående process mellan förskolepedagogen och barnet, samt att relationsarbetet handlar om att skapa en förtroendefull och trygg relation som hjälper barnet att vidareutvecklas. Utifrån vår tolkning visar förskolepedagogerna något som kan fastställas till relationell professionalitet. Detta främst genom att de uppvisar engagemang i sitt arbete och tar ansvar för relationen till barnet samt har en trygg yrkesroll där de kan se möjligheterna som finns i verksamheten och hur dessa kan utvecklas för att stödja barnet. Det framkommer i resultatet att barnet ska vara i centrum och att trygghet ska utformas utifrån barnets behov. Relationskompetens handlar enligt Aspelin och Persson (2011) om att främja relationer, här kan vi se likheterna utifrån förskolepedagogernas utsagor om att främja relationen till barnet i första hand och sedan till vårdnadshavaren. Vi tolkar det som att förskolepedagogerna reflekterar utifrån en relationskompetens när de beskriver vikten av att i första hand befrämja relationen till barnet. Vårdnadshavaren är även en viktig del av relationen men relationen är till barnet ännu viktigare här.

Förskolepedagogerna i studien nämner att samspelet mellan pedagog och barn är grundstenen för att främja barnets utveckling och lärande. Här kan vi se likheter med det Frelin (2012) beskriver om individernas önskan att mötas i meningsfulla interaktioner, vilket kan främja och utveckla relationen utifrån ett relationellt perspektiv. Resultatet visar att om barn får uppleva ett gott samspel kan de känna sig trygga med pedagogen, barnen emellan och miljön. Detta kan i sin tur främja undervisningen och lärandesituationen samtidigt som barnet kan utvecklas optimalt. Persson (2019) belyser att det samspel och den samverkan som sker i relationen, mellan olika individer, är essentiella för det relationella perspektivet. Genom att titta närmare på hur den pedagogiska miljön påverkar barnet, kan miljön förändras på så vis att den främjar barnets förutsättningar och lärande på ett optimalt sätt (Persson, 2019). Utifrån ett relationellt perspektiv tolkar vi det som att förskolepedagogerna i deras framställning antar ett relationellt perspektiv. Vidare nämner förskolepedagogerna i studien att genom sina förhållningssätt kan de tillgodose barnens olika behov genom att anpassa undervisningen och verksamheten. Även i resultatet synliggörs det att förskolepedagogerna uppmärksammar, respekterar, bekräftar, visar förståelse och har avseende för barnets känslor. Här ser vi likheter mellan det förskolepedagogerna beskriver och hur detta utvecklar en djupare relation mellan pedagogen och barnet. Detta leder i sin tur, enligt resultatet, till att barnet känner sig sett och förstått och därmed utvecklar denne en tillit till relationen med pedagogen. Genom ett gott relationsskapande med barnen kan förskolepedagogerna ta del av vad barnen behöver och detta kan i sin tur leda till en tryggare barngrupp.

Enligt Öhman (2006) bidrar samspelet i relationen till att barnet känner sig delaktigt i verksamheten och därmed skapas en känsla av trygghet. Detta ses tydligt som exempel i resultatet där förskolepedagogerna uttalar sig om att ett gott relationsskapande utgör en viktig innebörd för förskolans verksamhet. Det beskrivs vidare i resultatet att goda relationer inom förskolans verksamhet kan leda till ett gynnande för såväl barnets utveckling som samspelet mellan förskolepedagoger och barn. Här menar förskolepedagogerna att den goda relationen är grundstenen för att barn ska utveckla en trygghet. Vi kopplar resultatet ovan till Aspelin och Persson (2011) som beskriver att pedagogen bär ett stort ansvar i att hjälpa barnen med deras sociala utveckling. Även i resultatet synliggörs vikten av att ägna tid åt relationsskapande som jämt sker i förskolans verksamhet. När barnet börjar förskolan är det viktigt att avsätta tid till att skapa goda relationer till barnet, så att denne får känna förtroende och trygghet. Dock framkommer utmaningar i verksamhetens rutiner vilket kan begränsa och försvåra förskolepedagogernas arbete med relationsskapande till barnen.

Förskolepedagogerna beskriver i resultatet olika svårigheter som uppkommer med relationsskapandet. En utmaning de beskriver är svårigheten med att hitta rätt sätt att bemöta ett barn på, i en viss situation. Detta på grund av att alla barn behöver olika sätt att bemötas på, vissa barn behöver exempelvis ett mer konstruktivt bemötande än emotionellt. Detta ses tydligt som exempel i resultatet där förskolepedagogerna uttalar sig om utmaningen med att finnas tillhands för att tillgodose barnets behov i syfte att bygga upp trygghetsbasen hos barnet, men att tiden kan, ibland, bli begränsad och att förskolans rutiner då kommer i kläm. Dessutom framkom även utmaningen av att ha en stor barngrupp i resultatet, och att förskolepedagogerna hade svårigheter med att bemöta alla barns individuella behov på ett rättvist sätt utifrån de faktorerna som nämnt ovan. Samtidigt lyfter förskolepedagogerna upp vikten av att anpassa verksamhetens rutiner utifrån barnets enskilda behov. Utifrån den relationella pedagogiken (Aspelin & Persson, 2011) kan vi tolka detta som att det är när sam-varon brister i situationer av sam-verkan som barns behov inte uppfylls eller riskerar att inte prioriteras. Ett exempel på en sådan situation där ett dilemma kan uppstå, kan vara vid en planerad samling med hela barngruppen och ett barn blir upprört och springer ifrån samlingen. Det blir alltså ett dilemma i sam-varon mellan förskolepedagogen och barnet. I ett sådant dilemma lyfter förskolepedagogerna vikten av sina förhållningssätt och att vara nära, förstående, stödja samt respektera barnets känslor. Med hänsyn till Öhmans (2006) beskrivningar om vikten av att det professionella relationsskapandet, som sker mellan pedagog och barn, inkluderar förskolepedagogens förhållningssätt till barnet eftersom samspelet i relationen får barnet att känna delaktighet och närhet. Vi kan se en koppling till en av förskolepedagogernas beskrivning om när ett barn blir upprört. Vi tolkar situationen med att barnets behov behöver prioriteras först snarare än att lägga vikten på att följa verksamhetens rutiner. Vad barnet i denna situation kunde ge uttryck för var att visa att hen var i behov av ett emotionellt stöd och bekräftelse från förskolepedagogen. Förskolepedagogerna upplevde att det är en självklarhet att prioritera barnens behov, men för att kunna uppnå detta behöver alla i personalen samverka kollegialt. Även här kan vi se en koppling till Öhmans (2006)

beskrivningar av att relationsskapandet avser hur alla förskolepedagoger stödjer och vägleder barnen i relationsskapandet med andra människor.

5.1 RELATIONSSKAPANDE UR ETT BARNPERSPEKTIV

Studien synliggör att förskolepedagogerna påbörjar relationsskapandet med barnen under inskolningen. För att skapa en bra relation med barnen under inskolningen tar förskolepedagogerna hjälp av vårdnadshavare och samlar information om barnet. Vidare framkommer det i resultatet att förskolepedagogerna gör saker tillsammans med både barn och vårdnadshavare i syfte att bygga upp relationen. Förskolepedagogerna lyfter vikten av att inkludera vårdnadshavare och vilken betydelse det har för att bygga goda anknytningsrelationer till barnen. Här framgår det att det är betydelsefullt att relationen till vårdnadshavaren är god, då deras trygghet avspeglar sig på barnet. Utmaningar som kunde ses i anknytningsarbetet var att vissa barn hade svårare att anknyta, vilket krävde mer tid, närvaro och engagemang. Vi kan även tolka att det finns en förståelse för att vara intersubjektiv i relationsskapandet utifrån begreppet *sam-varo*, det vill säga när förskolepedagogen och barnet skapar en ömsesidig kommunikation och samordnar sina personliga upplevelser i mötet. Detta skapar i sin tur en förutsättning för ett relationellt skapande och varande på ett genuint sätt (Aspelin & Persson, 2011). Vi kan koppla detta med det som nämns ovan, kring att när ett barn har svårt att skapa relationer är förskolepedagogerna där som en bro och stödjer barnet genom samspelet för att stimulera barnet till att skapa sig en egen relation. Vi tolkar det som att förskolepedagogernas utsagor gällande anknytning speglar en inställning av intersubjektivitet och *sam-varo*; då förskolepedagogerna lyfter vikten av att relationsskapande behöver vara ömsesidigt och att de även visade förståelse till att barnet kunde ha en starkare anknytning till någon annan i personalgruppen. Samtidigt beskriver förskolepedagogerna att ständigt vara närvarande och härvarande med barnen är väsentligt och att de ser över var deras insatser behöver sättas in i barngruppen för att stödja barnet i relationskapandet. Utöver detta framkom det i resultatet att svårigheterna med att knyta an till ett barn kan bero på att man antingen inte pratar samma språk eller att barnet har en diagnos vilket förorsakar att barnet behöver ett särskilt stöd i relationskapandet. Här är det viktigt, enligt resultatet i studien, att olika kommunikationssätt erbjuds – till exempel Takk – eller att kroppsspråket används.

Resultatet i studien visar att samtliga förskolepedagoger utgår från det emotionella, sociala och kognitiva stödet för att visa en stark gynnsam närvaro samt för att skapa tillit och förtroende. Förskolepedagogerna försöker sammanfläta de tre olika stöden för att möta och tillgodose barnens behov i syfte att främja barnens utveckling och lärande. Vi förstår detta genom Persson (2019) som förklarar att pedagogen inte ska utgå från ett enskilt stöd, utan ska integrera alla delar av det emotionella, sociala och kognitiva stödet. Enligt Persson (2019) innebär det emotionella stödet att pedagogen bekräftar och visar barnet att hen förstår vad barnet känner, förslagsvis genom att vara lyhörd och visa närhet. Socialt stöd går ut på att pedagogen ser sig själv som en medupptäckare med barnet; och där ett ömsesidigt lärande och ömsesidig interaktion

tillsammans med barnet är centrala. Pedagogerna ska alltså visa barnet att denne inte är ensam. Här menar författaren att pedagogerna bör, genom det kognitiva stödet, förmedla ett budskap om att hen förstår vad barnet vill göra och finnas där som stöd för att hjälpa barnet att använda sina resurser. Samtliga förskolepedagogerna utgår ifrån ett eller flera av stöden för att tillgodose barnens behov. Därutöver framgår det även i läroplanen (Skolverket, 2018) att förskolepedagogerna bör stödja barnen i deras sociala, emotionella och kognitiva utveckling, samt ge barnen goda möjligheter till att såväl bygga upp tillitsfulla relationer som att få en trygghetskänsla till och i gruppen. Resultatet synliggör att arbetet för att främja relationsskapandet med barnet sker genom att förskolepedagogerna finns nära dem, stödjer, bekräftar, vägleder, ställer frågor, är lyhörda, tror på dem och värdesätter relationen med barnen. Enligt Öhman (2006) läggs vikten i det relationella perspektivet på att prioritera lärandet hos barnet med hjälp av att pedagogerna och barnet skapar en god relation. Vidare beskriver författaren, pedagogens yrkeskunskaper i förhållande till arbetet med det relationella perspektivet, som viktiga; eftersom pedagogerna arbetar utifrån de nationella målen och parallellt tillgodoser barnens olika intressen, behov och enskilda utveckling.

I resultatet beskriver förskolepedagogerna även att de är försiktiga vid relationsuppstarten med barnet. De vill först observera för att ta reda på mer information om till exempel vad barnet gillar, dennes intressen, behov och förmågor. Här menar förskolepedagogerna att det är viktigt att respektera barnets trygghetszon och känna av atmosfären som finns under inskolningen. Vi upplever att det finns en sam-verkanssyn på relationsskapande, när förskolepedagogerna beskriver vikten av att vara respektfull i relationen. Sam-verkan som begrepp handlar om de sociala processerna där två eller flera individer samordnar sina handlingar på ett produktivt sätt. Denna process hänvisar till sociala överenskommelser, till exempel att respektera andra och bli respekterad; en gemensam målmedveten handling som är meningsfull för själva relationen (Aspelin & Persson, 2011). Detta ses klarligen som exempel i resultatet där förskolepedagogerna uttalar sig om vikten av att sam-verka solidariskt genom att samtala om relationsskapande, förhållningssätt, värdegrunder och barnsyn samt att förskolepedagogerna är medvetna om de sociala överenskommelserna vilket ses som en grund i skapandet av goda relationer.

6. DISKUSSION

I detta avsnitt kommer vi att presentera metoddiskussionen där vi diskuterar studiens tillvägagångssätt. Sedan presenteras resultatdiskussionen som diskuterar resultatet utifrån relevant teoretiskt perspektiv och forskning i förhållande till studiens syfte och frågeställningar. Slutligen presenteras studiens slutsats och förslag till fortsatt forskning.

6.1 METODDISKUSSION

I vår studie valde vi att använda oss av kvalitativa intervjuer som metod. Vi anser att detta metodval var en lämplig insamlingsmetod för att undersöka åtta förskolepedagogers perspektiv kring hur relationsskapande sker tillsammans med

barn i förskolan. Dessutom hur samtliga pedagoger arbetar med att skapa goda och trygga relationer till barnen. Enligt Bryman (2011) syftar den kvalitativa metoden till att undersöka det sociala sakförhållandet genom informanternas egna uppfattningar. Vidare förklarar författaren att en kvalitativ metod sätter en större tonvikt på det som sägs under intervjun av informanten, vilket i sin tur ger forskaren en insyn i informanternas erfarenheter, tankar, åsikter och upplevelser. Tanken med att vi valde kvalitativa intervjuer som metod var att vi ville komma närmare förskolepedagogernas upplevelser och beskrivningar. En fördel med denna metod var även att den gav oss en större flexibilitet till att ställa följdfrågor, vilket därtill gav oss ett större underlag och en bättre förståelse för informanternas svar i förhållande till studiens frågeställningar. Semistrukturerade intervjuer ger, enligt Bryman (2011), informanterna större utrymme till att besvara studiefrågorna som är uppbyggda enligt en öppen struktur. Här menar författaren att denna metod skapar en dialog som möjliggör att samtalet kan leda till olika svar som gör att forskaren får en insikt om informanternas upplevelser.

Bryman (2011) lyfter, å andra sidan, även kritik mot kvalitativa studier i form av att svårigheter med att generalisera resultatet utanför omgivningen där studien utförts förekommer. Utifrån det författaren beskriver är vi medvetna om att studiens resultat inte kan ge en generell bild av hur förskolepedagoger tolkar relationer, i och med att vi bara har intervjuat åtta individer – således visar studien endast hur några få förskolepedagoger tolkar ämnet. Våra intervjuer genomfördes enskilt på tre kommunala och två privata förskolor i två olika kommuner. Alla respondenter hade olika yrkeskompetenser, varav dessa bestod av fem förskollärare och tre barnskötare. Intervjuerna tog ungefär 30–45 minuter.

Vi dokumenterade intervjuerna genom att använda oss av två olika mobiltelefoner som vi spelade in intervjuerna med. Vi ansåg detta vara värdefullt eftersom vi på så sätt kunde dels rikta vårt fokus på vad informanterna sa under samtalet, dels kunde vi ställa följdfrågor utan att uppleva stress för att samtidigt sammanställa svaren skriftligt. Tack vare inspelningarna kunde vi på så vis gå tillbaka flera gånger och lyssna om och om igen för att få med oss all information som informanterna bidrog med. En annan fördel och tanke med att vi hade två mobiltelefoner var för att, vid eventuell händelse av att den ena slutar fungera av något skäl, skulle vi ha en reservtelefon att spela in med. Bryman (2011) har nämnt detta som ett bra verktyg för kvalitativa intervjuer då det underlättar analysen av intervjupersonernas utsagor. För att få ett bredare perspektiv i resultatet tog vi ett aktivt val av att intervjuva bägge yrkesrollerna, det vill säga, både förskollärare och barnskötare.

Vi tänkte även genomföra observationer för att betona hur relationsskapandet sker mellan förskolepedagoger och barn i vår studie men på grund av pandemin och en limitativ tidsram till utforskningen valde vi att fokusera på förskolepedagogernas beskrivningar och tolkningar kring relationsskapande med barn, och således valde vi då att genomföra kvalitativa semistrukturerade intervjuer.

6.2 RESULTATDISKUSSION

I tidigare forskning lyfter betydelsen av förskolepedagogens närvaro som en av de viktigaste faktorerna för barns relationsskapande. I resultatet framkommer närvaro som betydelsefull för att kunna skapa en trygghet hos det enskilda barnet, för att stötta barn som har svårigheter med relationsskapande och för att förhindra att konflikter uppstår bland barnen och stödja de till att hantera dessa. Nordström-Lytz, (2013) menar att i interaktionen mellan barn och pedagog kan en socialt närvarande pedagog fånga upp lärandet i stunden som i sin tur kan leda till ömsesidighet och jämbördighet hos såväl pedagogen som barnet och följaktligen skapas en relation mellan dem. Författaren hävdar att förskolepedagogen ska ha en närvarande förbundenhet till barnet och att närvaron uppvisas i relationsskapandet genom att pedagogen förhåller sig till: jag är här, du är här, vi är här. Resultatet visade att förskolepedagogerna vill vara aktivt närvarande men utmaningen är att olika faktorer såsom tidsbrist, förskolans rutiner, med mera kan påverka denna närvaro. Detta kan även kopplas till Acar m.fl. (2017) forskning som berör vikten av pedagogens närvaro och hur avgörande den är för såväl interaktionen mellan förskolebarnen som deras utveckling i den sociala kompetensen.

Vår studie visar att det goda relationsskapandet har en viktig betydelse för förskolans verksamhet. Majoriteten av informanterna i resultatet beskrev goda relationer som en grundläggande förutsättning för tryggheten, vilket gör att barnen vidareutvecklas. Trygghet och goda relationer uttrycks i resultatet som värdefulla för förskolans verksamhet då det underlättar för både barn och pedagoger att samspela och samarbeta med varandra. Enligt Aspelin (2016) är relationen mellan läraren och barnet A och O. Författaren bekräftar att en ömsesidig dialog, respekt, delaktighet, förståelse samt förtroende är grunden för ett relationsfrämjande. Det uttrycktes av förskolepedagogerna att goda relationer ger förutsättningar för barnet att känna sig både tryggt och sett, samtidigt som det skapar tillit och förståelse mellan pedagogerna och barnen. Vi anser därutöver att goda relationer är avgörande för att ett barn ska känna värdefullhet och för att kunna vidareutvecklas. Detta kan relateras till Liljas (2013) forskning om förtroendefulla relationer mellan lärare och barn. Enligt Lilja (2013) blir relationen förtroendefull när förskolepedagogen lyssnar, bekräftar och visar omtanke för barnet samt möter barnet utifrån dennes förutsättningar. Vidare framhäver författaren att genom pedagogens uppmärksammande, bekräftande samt förståelse för barnet, kan en djupare relation utvecklas mellan individerna, vilket i sin tur kan leda till att barnet känner sig sett och förstått. För att en god relation ska räknas är det viktigt att förskolepedagogerna tar ansvar för att tillitsfulla relationer skapas med varje enskild individ.

Det framkom i resultatet att en god relation är grunden till allt och att en positiv start är av stor vikt i ett relationsskapande både mellan förskolepedagog, barn och vårdnadshavare. Pedagogerna bekräftar även att förutsättningar för goda relationer byggs upp redan i samband med inskolningen. Detta kan ses som en självklarhet, det vill säga att utgångspunkten till relationsskapandet startar redan vid inskolningens början. Resultatet visar att det är viktigt att lyssna på barnets känslor och att som

pedagog ge den tid barnet behöver samt att denne inte stressas upp tills hen hittar sin anknytningspedagog. Gemensamt med det som uppkommit i resultatet beskriver Hagström (2010) att förskolepedagogen bär ansvaret för att skapa en god och trygg relation till både barn och deras vårdnadshavare. Författaren beskriver att detta kan vara till stor hjälp för vårdnadshavare som har barn med anknytningssvårigheter och som kan känna sig otrygga vid relationsskapandet. Här menar författaren att för barn som upplever omsorgsbrist och som kanske inte har en trygg anknytning i hemmet, kan den trygga anknytningen och tillitsfulla relationen som byggs upp i förskolan mellan förskolepedagogen och barnet vara extra betydelsefull. När förskolepedagogen lägger tid på att skapa goda relationer med barnet menar författaren att barnet utvecklar förtroende och trygghet. Detta kan i sin tur utgöra en grund för barnet att, på ett optimalt sätt, utvecklas vidare, men även att samspelet främjas. Enligt oss är det ett stort steg för vårdnadshavare att skola in sitt barn i förskolan och det kan kännas omvälvande för dem. Därför är det särskilt viktigt att som pedagog finnas där till hands och kunna, på bästa möjliga sätt, introducera barn och vårdnadshavare i verksamheten för att hjälpa barnet med sitt nya relationsskapande. Resultatet visar dessutom att relationsuppbyggnaden vid inskolningen är en grundsten för att en trygghet ska främjas hos barnet. Det framkom också i resultatet att det är viktigt att respektera barnets trygghetszon och försöka känna av atmosfären under inskolningen. Med detta menas att pedagogen ska vara närvarande, där och då, vara hos barnet men i barnets egen takt. I likhet med det som uppkommit i resultatet beskriver Hagström (2010) betydelsen av närvarande pedagoger och vikten av att pedagogen visar en öppenhet så att barnet ska känna närhet och finna tröst hos pedagogen. Det finns en risk, enligt författaren, för att barnets individuella utveckling kan komma att riskeras om det inte finns trygga ramar i förskolan som barnet kan söka sig till.

Resultatet visar vikten av förskolepedagogernas förhållningssätt för att kunna tillgodose barnens olika behov och dessa tillgodoses genom att anpassa undervisningen. Förskolepedagogerna anser att deras förhållningssätt och attityd kan antingen försvåra eller underlätta relationsarbetet med barnen – och detta går även att bekräfta med tidigare forskning samt Hartz m.fl. (2017) studie som visar att pedagogens positiva förhållningssätt kan leda till mindre beteende- och lärandesvårigheter hos barn. Även i Hartz m.fl. (2017) studie påvisas det att en god relation mellan pedagog och barn som präglas av närhet leder till att en mindre mängd barn får behov av extra stöd. Detta kan vi jämföra med det Frelin (2010) påpekar, att pedagogens relationskompetens avser förmågan att reflektera över det egna ansvaret inom och för, relationerna med barnen samtidigt som ansvaret för barnens välgång. Utifrån resultatet ser vi därmed att det kan finnas svårigheter för förskolepedagogerna att bemöta alla barns förutsättningar på ett likvärdigt sätt. Det framkommer även i resultatet att relationsskapande till det individuella barnet är en grundförutsättning för barns utveckling och lärande. Något annat inom relationskompetensen som Frelin (2010) påpekar är vikten av att vara tillmötesgående och rättvis som pedagog eftersom detta kan främja förtroendet i relationen med barnet – positiva möten är väsentliga och ökar förtroendet i relationen. Även Aspelin och Johansson (2017) betonar vikten av pedagogernas relationskompetens, som utmärks av en god förmåga till att

uppmärksamma barnens agerande och förhålla sig till dem på ett sätt som leder till att relationen vidgas, samtidigt som de inblandade personerna gynnas. Vidare skriver författarna att pedagogens relationskompetens omfattar förmågan att reflektera över det egna ansvaret, inom och för, relationerna med barnen samt ansvaret över barnens välgång. Här menar författarna att relationskompetensen även inkluderar personliga kvaliteter såsom autenticitet, tillförlitlighet och uppriktighet.

I resultatet framkommer det att, för att kommunikationen ska fungera, behöver pedagogen utgå från barnets perspektiv. Samtliga förskolepedagoger är överens om att det är viktigt att ta hjälp av varandra. Även här beskriver Jonsson (2016) vikten av hur förskolepedagogens olika sätt att kommunicera med barn är avgörande för barnets lärande. Olika innehåll som kommuniceras genom vägledande samspel bygger på ömsesidighet, lyhördhet och empati. Här är det av stor vikt att pedagogen tillhandahåller mångsidiga kommunikationssätt som ger förutsättningar till att innehållet i kommunikationen vidgas. Vidare beskriver författaren att beroende på hur läraren ser på barnperspektiv och barns perspektiv kan olika kommunikationssätt skapas. Vi instämmer i enlighet med Jonsson (2016) att när pedagogen reflekterar, i olika situationer, över sin kommunikation och sitt handlande ger det möjlighet till ett större kvalitativt innehåll för barnen i förskolan. En förskolepedagog som, i interaktion med barn, ger möjlighet till inflytande och tillvaratagandet av barnets perspektiv är en pedagog som är närvarande, lyhörd och medveten om sitt agerande i kommunikationen med barnet. Bredmar (2017) beskriver pedagogens emotionella närvaro som en känsla av samhörighet i relation till barnet, där pedagogens arbete präglas av respekt, ömsesidighet, delaktighet och glädje – som i sin tur stärker gemenskapen i gruppen.

Resultatet påvisar vikten av samspel mellan förskolepedagogen och barnet som grundläggande för att främja barnets trygghet, förtroende och tillit. Vidare framkommer det i resultatet att barn måste höras och bli sedda samt att förskolepedagogerna behöver uppmärksamma barnens känslor och intressen för att de ska kunna vidareutveckla sitt lärande. I likhet med det som uppkommit i resultatet beskriver Fredriksson (2019) de pedagogiska möten som sker mellan förskolepedagog och barn som en grundläggande dialog och betraktas som äkta och genuina möten. Förutsättningen för att dessa möten ska bli befintliga är närvaro och samspel. Vidare beskriver Fredriksson (2019) att de pedagogiska mötena inte ses som likvärdiga då förskolepedagogen har en annan ställning än barnet, dock så ses de pedagogiska mötena där relationen ”Jag-Du” framträder som genuina och äkta. Vi tolkar detta med hjälp av det Fredriksson (2019) beskriver, att det är pedagogens ansvar att vägleda och främja barnets utveckling och lärande.

6.3 SLUTSATS

Den slutsats vi etablerat efter denna studie är att goda relationer mellan förskolepedagog och barn är grundläggande för barnens utveckling och lärande. För att främja relationen med barnen är förskolepedagogen lyhörd, tillgänglig och utgår

från det sociala, emotionella och kognitiva stödet för att visa en stark gynnsam närvaro. Detta görs genom att förskolepedagogerna antingen försöker integrera de tre olika stöden eller åtminstone ett av stöden för att möta och tillgodose barnens behov.

Vi kan även dra slutsatsen att det är av stor vikt att förskolepedagogen har ett positivt förhållningssätt och arbetar på ett reflekterande sätt för att skapa förutsättningar för barnen att utveckla en trygghet och tillit. För att utveckla relationen med barnen och visa hur goda relationer byggs tar förskolepedagogerna hjälp av vårdnadshavare för att stärka samspelet, förtroendet, samverkan och samvaron. Dock, som nämnt i resultatet så kan tiden och förskolans rutiner påverka hur väl pedagogen lyckas bemöta barnets enskilda behov – när barngruppsstorleken är stor kan detta innebära svårigheter med att tillgodose alla barns behov på ett rättvist och likvärdigt sätt. Utifrån resultatet drar vi slutsatsen att välutformade strategier där förskolepedagogerna skapar ett gott samarbete sinsemellan kan underlätta pedagogernas arbete för att främja relationen till barnet. Slutsatsen vi kan dra utifrån vår studie är att en god relation mellan förskolepedagogen och barnet är värdefull och en grundläggande förutsättning för att barnet ska ha möjlighet till att utvecklas och känna trygghet i förskolan.

6.4 STUDIENS RELEVANS FÖR FÖRSKOLLÄRARYRKET

Syftet med denna studie var att utveckla en fördjupad kunskap och skildra förskolepedagogers perspektiv kring hur relationsskapande sker tillsammans med barn i förskolan, och efter att ha genomfört denna studie är vår aspiration att kunna bidra till en djupare förståelse över hur relationsskapande sker i förskolans verksamhet. Forskning visar att ansvaret kring tryggheten som skapas utifrån relationsarbetet åligger förskolepedagogen, och att ha i avsikt att vidarefrämja barns utveckling och lärande. Studien är av vikt eftersom den får en pedagogisk innebörd genom att vi lyft fram olika aspekter baserade på förskolepedagogernas uppfattningar om hur betydelsefullt arbetet med relationsskapande är, vilka möjligheter och förutsättningar som finns samt hur relationsskapande kan ske och se ut i förskolan. Detta, baserat på det relationella perspektivet. För att en pedagogisk samhörighet ska kunna fungera anser vi att tillit, trygghet, närvaro, lyhördhet och vägledning är alla fundamentala attribut för att en relationsskapande verksamhet ska kunna frodas. Vidare anser vi att studien om relationsskapande är relevant för verksamma förskollärare, förskollärarstudenter, barnskötare och rektorer inom förskoleverksamheten.

6.5 FÖRSLAG TILL FORTSATT STUDIER

Förslag för vidare forskning kan vara observationer kring hur förskolepedagogerna och barnen samverkar med varandra samt att ta reda på hur de bygger och utvecklar relationer för att få en större bild av hur pedagogerna arbetar i praktiken. Det hade vidare varit lärorikt att utvidga undersökningen till hur vårdnadshavarna, rektorn och barnen emellan skapar och bygger relationer inom förskoleverksamheten. Genom att använda observationer som metod kan relationsskapande ses och upptäckas, i praktiken, vilket ger ett större perspektiv på hur förskolepedagogen och barnet interagerar med varandra i relationen.

7. REFERENSLISTA

- Acar, I. H., Hong, S-Y & Wu, C. (2017). Examining the role of teacher presence and scaffolding in preschoolers peer interactions. *European Early Childhood Education Research Journal*, 25(6), 866-884, DOI: 10.1080/1350293X.2017.1380884
- Aspelin, J., & Johansson, L. (2017). *Relationell pedagogik – ingång till ett fält*. Pedagogisk forskning i Sverige. Volym (22) 3-4, s.159-165. ISSN:1401-6788
- Aspelin, J. (2016). *Om den pedagogiska relations gränser – relationskompetens i gränlandet mellan närhet och distans*. Nordisk tidskrift Volym (2) nr 1, s. 3-13 DiVA, id: diva2:1051527
- Aspelin, J., & Persson, S., (2011). *Om relationell pedagogik*. Gleerups Utbildning. (Uppl.1)
- Bredmar, A-C. (2017). *Emotionell närvaro i pedagogiskt arbete, en filosofisk analys med fokus på det mellanmännsliga mötets betydelse*. Pedagogisk forskning i Sverige. Volym (22) 3-4, S.255-275. ISSN: 1401-6788
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber. (Uppl. 2)
- Engdahl, I., & Ärlemalm-Hagser, E., (red). (2015). *Att bli förskollärare: mångfacetterad komplexitet*. Liber.
- Fredriksson, M. (2019). *Med blicken på möten: Martin Bubers pedagogiska idé i dialog med förskolans praktik*. (Falun: Högskolan Dalarna) [Doktorsavhandling, Högskola Dalarna] Högskola Dalarna Publications Electronic Archive <http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:1359589/FULLTEXT01.pdf>
- Frelin, A. (2012). *Lyhörda lärare – professionellt relationsbyggande i förskola och skola*. Liber AB.
- Frelin, A. (2010). *Teachers Relational Practices and Professionality*. (Doctoral thesis. Uppsala universitet, Institutionen för didaktik) (ISBN: 9789150621273) [Doktorsavhandling, Uppsala universitet] DIVA: [FULLTEXT01.pdf](#)
- Hagström, B. (2010). *Kompletterande anknytningsperson på förskolan* (ISBN 978-91-86295-00-4) [Doktorsavhandling, Malmö Högskola, Lärarutbildningen]. [FULLTEXT01.pdf](#)
- Hall, C. (2019). *I leken med närvarande pedagoger skapar barn relationer*. Dahlbeck, P & Westlund, K. *Relationell pedagogik - i teori och praktik i förskolan*. (s.51-66.) Studentlitteratur. Lund.

Hartz, K., Williford, A. P., & Koomen, H. M. Y., (2017). *Teachers' perceptions of teacher-child relationships: Links with children's observed interactions*. *Early Education and Development*, 28(4), 441-456. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/10409289.2016.1246288>

Jonsson, A. (2016). *Förskollärares kommunikation med de yngsta barnen i förskolan: med fokus på kvalitativa skillnader i hur ett innehåll kommuniceras*. *Nordic early childhood education research journal*, Volym.12(1), s. 1-16. ISSN 1890-9167 [FULLTEXT01.pdf](#)

Lilja, A. (2013). *Förtroendefulla relationer mellan lärare och elev*. (ISBN 978-91-7346-754-4) [Doktorsavhandling, Göteborg universitet, Institutionen för didaktik och pedagogisk profession]:https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/32806/1/gupea_2077_32806_1.pdf

Nordström-Lytz, R. (2013). *Att möta den andra: Det pedagogiska uppdraget i ljuset av Martin Bubers dialogfilosofi (ISBN: 978-952-12-2926-8)* [Doktorsavhandling, Åbo akademi. Åbo: Uni]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-12-2927-5>

Persson, B. (2019). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. (uppl.4). Liber.

Skolverket. (2018). *Läroplanen för förskolan*. Skolverket.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.

Öhman, M. (2006). *Den viktiga vardagen – vardagsberättelser och värdegrund*. Liber.

Öhman, M. (2019). *hissad och dissad: om relationsarbete i förskolan*. (uppl.2). Liber.

BILAGA 1

Missiv

Hej!

Vi är två studenter från förskolläraryrket på Mälardalens högskola i Eskilstuna. Vi läser vår sista termin av utbildningen och håller just nu på att skriva Examensarbete inom förskolepedagogik.

Syftet med denna studie är att utveckla en fördjupad kunskap om förskolepedagogers perspektiv om hur relationsskapande sker tillsammans med barn i förskolan. Då tidigare studier visar att samtliga pedagoger lägger ett stort fokus vid att arbeta på ett reflekterande sätt samt att trygga och goda relationer är grundförutsättning för att främja barnens utveckling och lärande, dessutom beskrivs det även i förskolans nationella mål om pedagogernas ansvar.

Vi vill därmed intervjua dig som arbetar som förskolepedagog (förskollärare eller barnskötare) om era synsätt kring hur relationsskapande sker tillsammans med barn i förskolan. Vi kommer att använda oss av intervju som metod. Intervjun kommer att spelas in och transkriberas för att vi inte ska missa någon viktig information. Intervjun beräknas ta cirka 40 minuter.

Vid intervjun kommer vi ta hänsyn till Vetenskapsrådet forskningsetiska principer, detta innebär att ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst under datainsamlingen avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig. Det insamlade materialet kommer att behandlas konfidentiellt. Information såsom plats, namn eller förskolans namn kommer inte att framgå i resultatet. Det insamlade materialet kommer endast att användas i forskningsområdet. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola som i sin slutversion läggs ut på databasen Diva.

Om du har några frågor och funderingar om vårt arbete eller kring deltagandet kan du nå oss via telefon eller mejl. Vi hoppas på att vi får ett svar från er under denna vecka (v.46), och därtill genomföra intervjuerna under vecka 47.

Med vänliga hälsningar

Zamzam Sheikh Abdi

Zsd17001@student.mdh.se

Mobil: 07xxxxxxxx

Roshna Mustafa Mohammed

rmh17001@student.mdh.se

Mobil: 07xxxxxxxx

Handledare:

Ester Catucci ester.catucci@mdh.se

BILAGA 2

Intervjufrågor:

- 1- Hur gammal är du?
- 2- Hur länge har du arbetat i förskolan?
- 3- Kan du beskriva vilken betydelse goda relationer har i förskolans verksamhet?
- 4- Hur skulle du beskriva en god relation till barnen/barnet?
- 5- På vilket sätt arbetar du för att kunna bygga upp relationer tillsammans med barnen?
- 6- Hur förhåller du dig för att stödja barnet i sitt relationsskapande?
- 7- Vad tycker du att barn lär sig och utvecklar om de upplever en trygg relation och gott samspel med pedagogerna?
- 8- För att skapa en bra relation med barnen, har du några strategier som du utgår ifrån?
- 9- Hur uppfattar du att samspelet mellan barn och förskolepedagoger fungerar?
- 10- Hur arbetar du för att kunna skapa och stödja samspel i förskolan?
- 11- Kan du beskriva samspelets vikt mellan barn och pedagog?
- 12- Vilka utmaningar har du mött på kring relationsskapande med barnen?
- 13- Hur skulle du göra om ett barn har svårt med att knyta an till de vuxna? Ge exempel
- 14- Hur skulle du beskriva en närvarande pedagog?
- 15- Har ni i arbetslagen ett gemensamt arbetssätt med relationsskapande till barn? Om ja, kan du beskriva?
- 16- Kan du beskriva en situation (både negativa och positiva) som påverkat relationen du har skapat med ett barn?
- 17- Tycker du att relationskapandet med barnen i verksamheten prioriteras? Kan du berätta hur och vad det beror på?

Har du några frågor eller något du vill tillägga innan vi avslutar?